

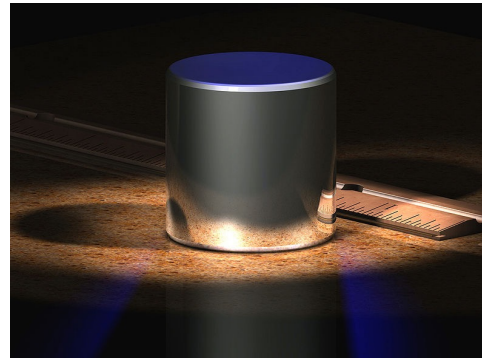
1793

litr wody

1889

stop platyny z irydium

2019

waga Watta

"Polska metrologia wobec ewolucji Układu SI"

dr inż. Włodzimierz Lewandowski
Instytut Łączności PIB

Główny Fizyk w Międzynarodowym Biurze Miar w Sèvres w latach 1985 -2014
Prezes Głównego Urzędu Miar w latach 2016-2018

Plan referatu

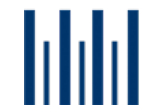
- **Przypomnienie redefinicji SI w 2018**
- **Metrologia światowa – przykład NIST**
- **Metrologia polska**
- **Wyzwania – Kampus GUM w Kielcach**

MIĘDZYNARODOWY UKŁAD JEDNOSTEK MIAR (SI)

znormalizowany układ jednostek miar zatwierdzony w 1960 przez CGPM

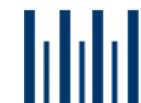
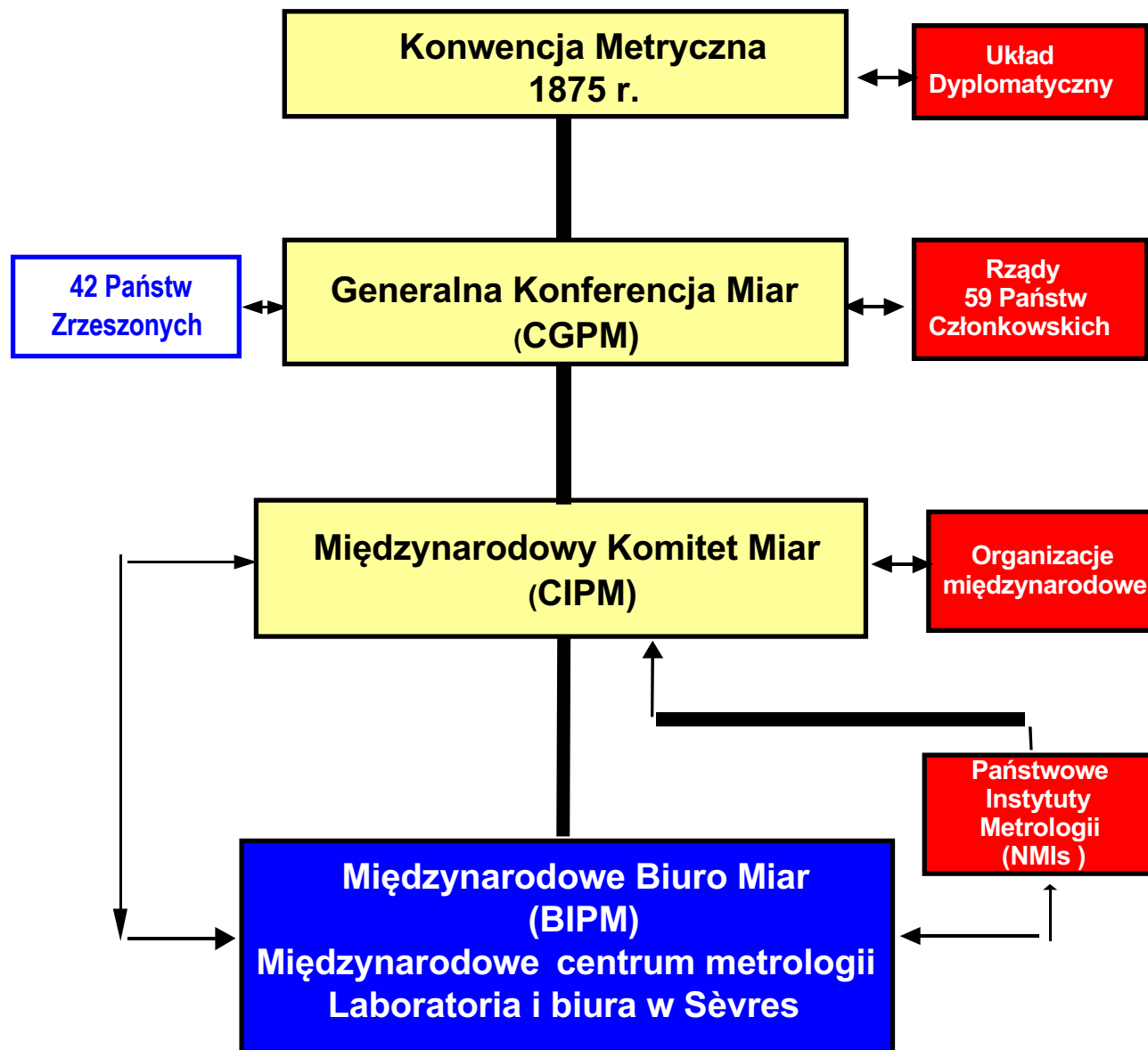

- definiuje siedem jednostek podstawowych: kilogram, metr, sekunda, mol, amper, kandela, kelwin;
- gwarantuje globalną jednolitość metrologiczną;
- umożliwia porównywanie i ułatwia interpretację wyników pomiarów;
- umożliwia i ułatwia wymianę handlową w skali całego świata;
- dba o nasze zdrowie i środowisko naturalne;
- wspiera obronność, naukę i technikę.

Międzynarodowy Układ Jednostek Miar SI

Międzynarodowe Biuro Miar w Sèvres pod Paryżem

Rodzina Curie , Sevres, około 1904

Pięć stałych fizycznych w służbie miar

atomic unit of mag. dipole mom	electron-deuteron mass ratio	natural unit of mass	Planck time
atomic unit of mag. flux densi	electron g factor	natural unit of mom.um	proton charge to mass quotient
atomic unit of magnetizability	electron gyromag. ratio	natural unit of mom.um in MeV/c	proton Compton wavelength
atomic unit of mass	electron gyromag. ratio over 2	natural unit of time	proton Compton wavelength over 2 pi
atomic unit of mom.um	electron-helion mass ratio	natural unit of velocity	proton-electron mass ratio
atomic unit of permittivity	electron mag. mom.	neutron Compton wavelength	proton g factor
atomic unit of time	electron mag. mom. anomaly	neutron Compton wavelength over	proton gyromag. ratio
atomic unit of velocity	electron mag. mom. to Bohr mag	neutron-electron mag. mom. ratio	proton gyromag. ratio over 2 pi
Avogadro constant	electron mag. mom. to nuclear	neutron-electron mass ratio	proton mag. mom.
Bohr magneton	electron mass	neutron g factor	proton mag. mom. to Bohr magneton ratio
Bohr magneton in eV/T	electron mass energy equivalen	neutron gyromag. ratio	proton mag. mom. to nuclear magneton ratio
Bohr magneton in Hz/T	electron mass energy equivalen	neutron gyromag. ratio over 2 pi	proton mag. shielding correction
Bohr magneton in inverse meter	electron mass in u	neutron mag. mom.	proton mass
Bohr magneton in K/T	electron molar mass	neutron mag. mom. to Bohr magnet	proton mass energy equivalent
Bohr radius	electron-muon mag. mom. ratio	neutron mag. mom. to nuclear mag	proton mass energy equivalent in MeV
Boltzmann constant	electron-muon mass ratio	neutron mass	proton mass in u
Boltzmann constant in eV/K	electron-neutron mass ratio	neutron mass energy equivalent	proton molar mass
Boltzmann constant in Hz/K	electron-neutron mass ratio	neutron mass energy equivalent	proton-muon mass ratio
Boltzmann constant in inverse	electron-proton mag. mom. ratio	neutron mass in u	proton-neutron mass ratio
characteristic impedance of va	electron-proton mass ratio	neutron molar mass	proton-neutron mass ratio
classical electron radius	electron-proton mass ratio	neutron-muon mass ratio	proton-neutron mass ratio
Compton wavelength	electron-tau mass ratio	neutron-proton mag. mom. ratio	proton-neutron mass ratio
Compton wavelength over 2 pi	electron to alpha particle mas	neutron-proton mass difference	proton-neutron mass ratio
conductance quantum	electron to shielded helion ma	neutron-proton mass difference	proton-neutron mass ratio
conventional value of Josephso	electron to shielded proton ma	neutron-proton mass difference	proton-neutron mass ratio
conventional value of von Klit	electron-triton mass ratio	neutron-proton mass ratio	proton-neutron mass ratio
Cu x unit	electron volt	neutron-proton mass ratio	proton-neutron mass ratio
deuteron-electron mag. mom. ra	electron volt-atomic mass unit	neutron-tau mass ratio	proton-neutron mass ratio
deuteron-electron mass ratio	electron volt-hartree relation	neutron to shielded proton mag.	proton-neutron mass ratio
deuteron g factor	electron volt-hertz relationsh	Newtonian constant of gravitatio	proton-neutron mass ratio
deuteron mag. mom.	electron volt-inverse meter re	Newtonian constant of gravitatio	proton-neutron mass ratio
deuteron mag. mom. to Bohr mag	electron volt-joule relationsh	nuclear magneton	proton-neutron mass ratio
deuteron mag. mom. to nuclear	electron volt-kelvin relations	nuclear magneton in eV/T	proton-neutron mass ratio
deuteron mass	electron volt-kilogram relatio	nuclear magneton in inverse mete	proton-neutron mass ratio
deuteron mass energy equivalen	elementary charge	nuclear magneton in K/T	proton-neutron mass ratio
deuteron mass energy equivalen	elementary charge over h	nuclear magneton in MHz/T	proton-neutron mass ratio
deuteron mass in u	Faraday constant	Planck constant	proton-neutron mass ratio
deuteron molar mass	Faraday constant for conventio	Planck constant in eV s	proton-neutron mass ratio
deuteron-neutron mag. mom. rat	Fermi coupling constant	Planck constant over 2 pi	proton-neutron mass ratio
deuteron-proton mag. mom. rati	fine-structure constant	Planck constant over 2 pi in eV	proton-neutron mass ratio
deuteron-proton mass ratio	first radiation constant	Planck constant over 2 pi times	proton-neutron mass ratio
deuteron rms charge radius	first radiation constant for s	Planck length	proton-neutron mass ratio
electric constant	hartree-atomic mass unit relat	Planck mass	proton-neutron mass ratio
electron charge to mass quotie	hartree-electron volt relation	Planck mass energy equivalent in	proton-neutron mass ratio
electron-deuteron mag. mom. ratio	Hartree energy	Planck temperature	proton-neutron mass ratio
	Hartree energy in eV		proton-neutron mass ratio

335 stałych fizycznych CODATA

Podstawowe jednostki SI i stałe

sekunda	s	$\Delta\nu_{Cs}$	częstotliwość cezu
metr	m	c	prędkość światła
kilogram	kg	h	stała Plancka
amper	A	e	ładunek elementarny
kelwin	K	k	stała Boltzmannna
mol	mol	N_A	stała Avogadra
kandela	cd	K_{cd}	skuteczność świetlna

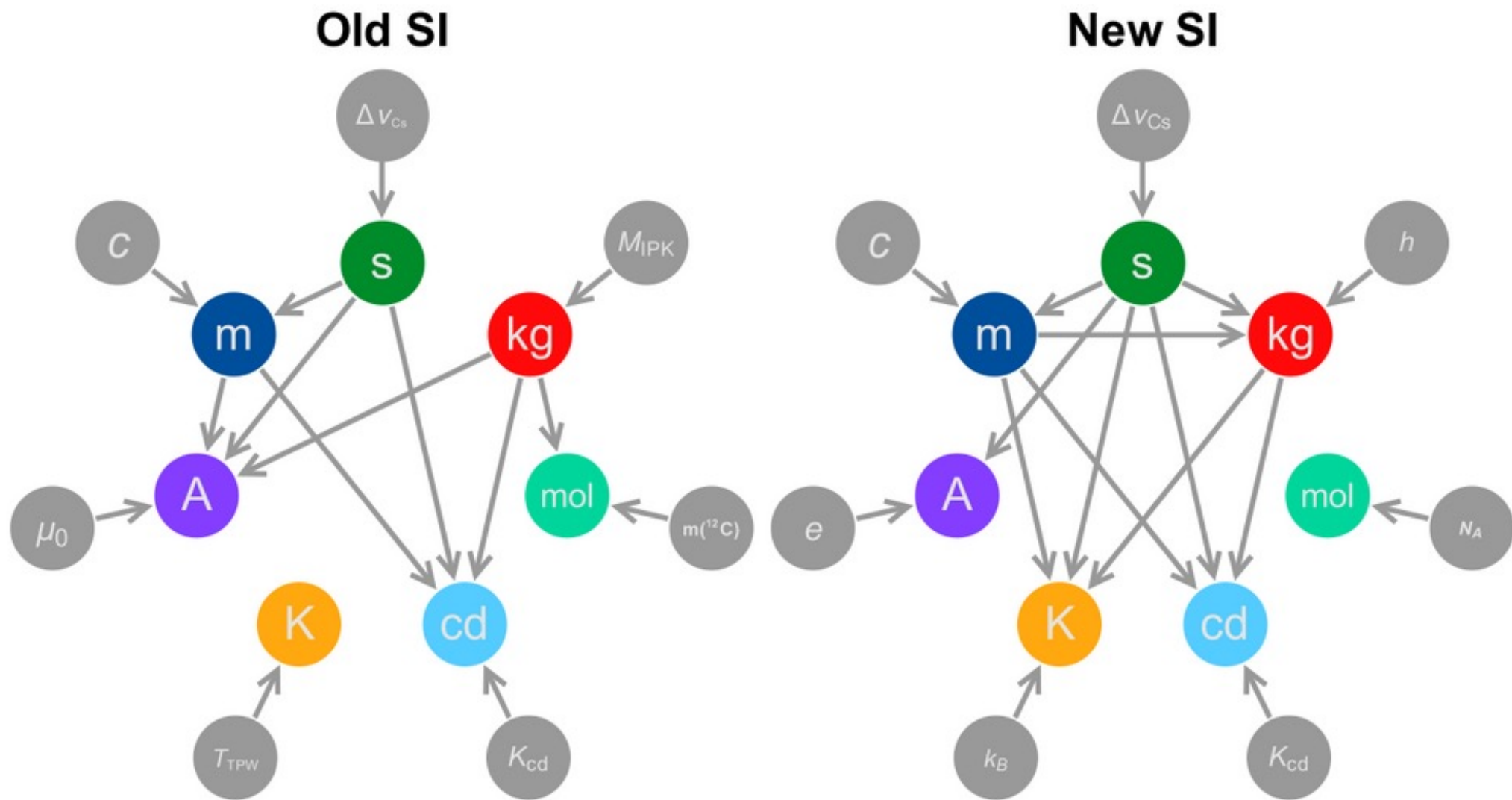

26th meeting of the General Conference on Weights and Measures (CGPM)

New SI System

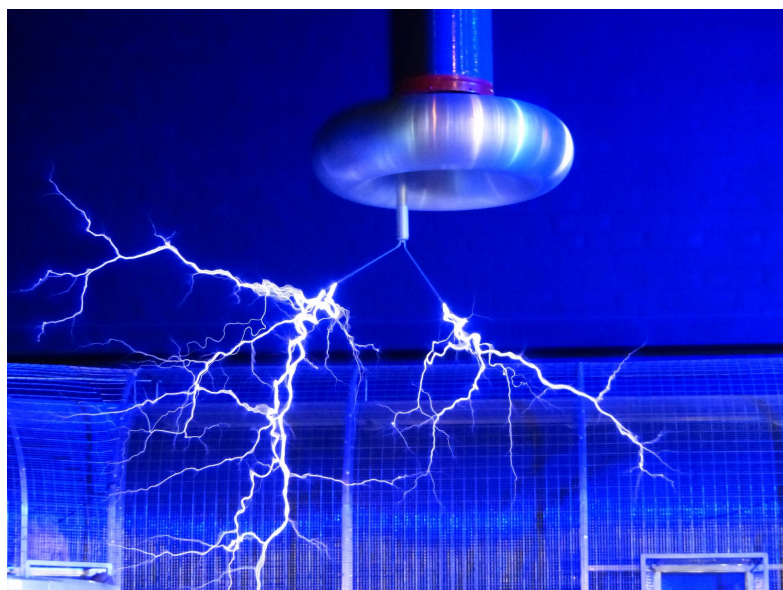

„For all nations for all times”

REDEFINICJA SI – SKUTKI DLA NAUKI I TECHNIKI

- poprawa stabilności odtwarzania jednostek miar;
- ułatwienie porównań międzylaboratoryjnych;
- nowe definicje - uniwersalne w skali całego wszechświata;

- postęp technologiczny nie będzie wymuszał kolejnych redefinicji;
- zaawansowane technologicznie wzorce pomiarowe dadzą stabilne podstawy do rozwoju nowoczesnej nauki i techniki.
- milowy krok naprzód w historii nauki i techniki;

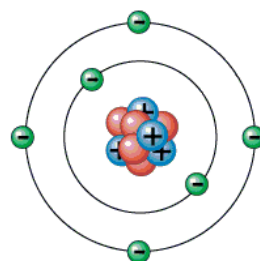
EWOLUCJA JEDNOSTEK PODSTAWOWYCH SI - SEKUNDA

przed 1960

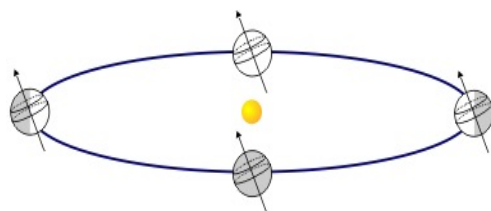
ułamek doby
słonecznej

1967

wielokrotność okresu
promieniowania cezu (^{133}Cs)

1960

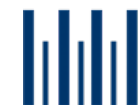

ułamek roku
zwrotnikowego

2018

$$\Delta\nu_{\text{Cs}} = 9\,192\,631\,770\text{ s}^{-1}$$
$$1\text{ s} = 9\,192\,631\,770 / \Delta\nu_{\text{Cs}}$$

stała definiująca

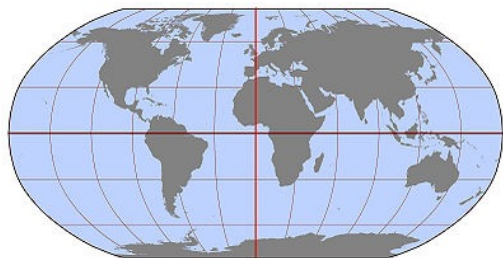

SEKUNDA

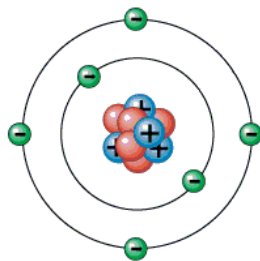
EWOLUCJA JEDNOSTEK PODSTAWOWYCH SI - METR

1791

ułamek długości
południka paryskiego

1960

wielokrotność długości
fali promieniowania
kryptonu (^{86}Kr)

2018

$$c = 299\,792\,458 \text{ m}\cdot\text{s}^{-1}$$
$$\Delta\nu_{\text{Cs}} = 9\,192\,631\,770 \text{ s}^{-1}$$
$$1 \text{ m} = 30,663\,318\dots c/\Delta\nu_{\text{Cs}}$$

stałe definiujące

1889

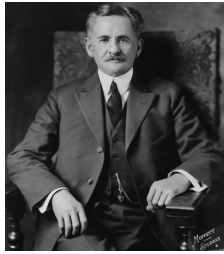
międzynarodowy
wzorzec metra

1983

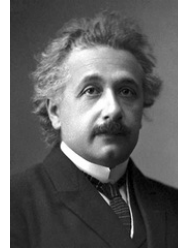

droga pokonana
przez światło

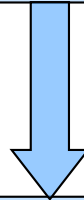

Albert Michelson

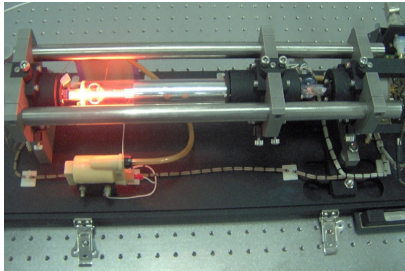

Albert Einstein

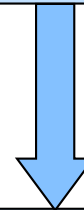
Prędkość światła

Praktyczna realizacja definicji metra w układzie grzebienia częstotliwości optycznych

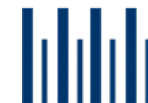
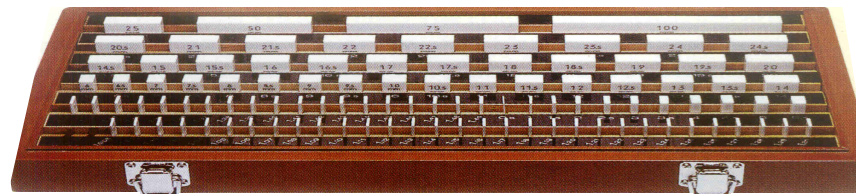
Laser stabilizowany

Przekazywanie jednostki długości poprzez interferometry laserowe

Materialne wzorce długości, płytki wzorcowe

EWOLUCJA JEDNOSTEK PODSTAWOWYCH SI - KILOGRAM

1793

litr wody w jej punkcie zamarzania

2018

$$\begin{aligned}h &= 6,626\ 176\ 634 \cdot 10^{-34} \text{ J}\cdot\text{s} \\c &= 299\ 792\ 458 \text{ m}\cdot\text{s}^{-1} \\ \Delta\nu_{\text{Cs}} &= 9\ 192\ 631\ 770 \text{ s}^{-1} \\ 1 \text{ kg} &= 1,475\ 521 \dots \cdot 10^{40} h \Delta\nu_{\text{Cs}}/c^2\end{aligned}$$

stałe definiujące

1889

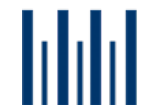
masa międzynarodowego wzorca kilograma

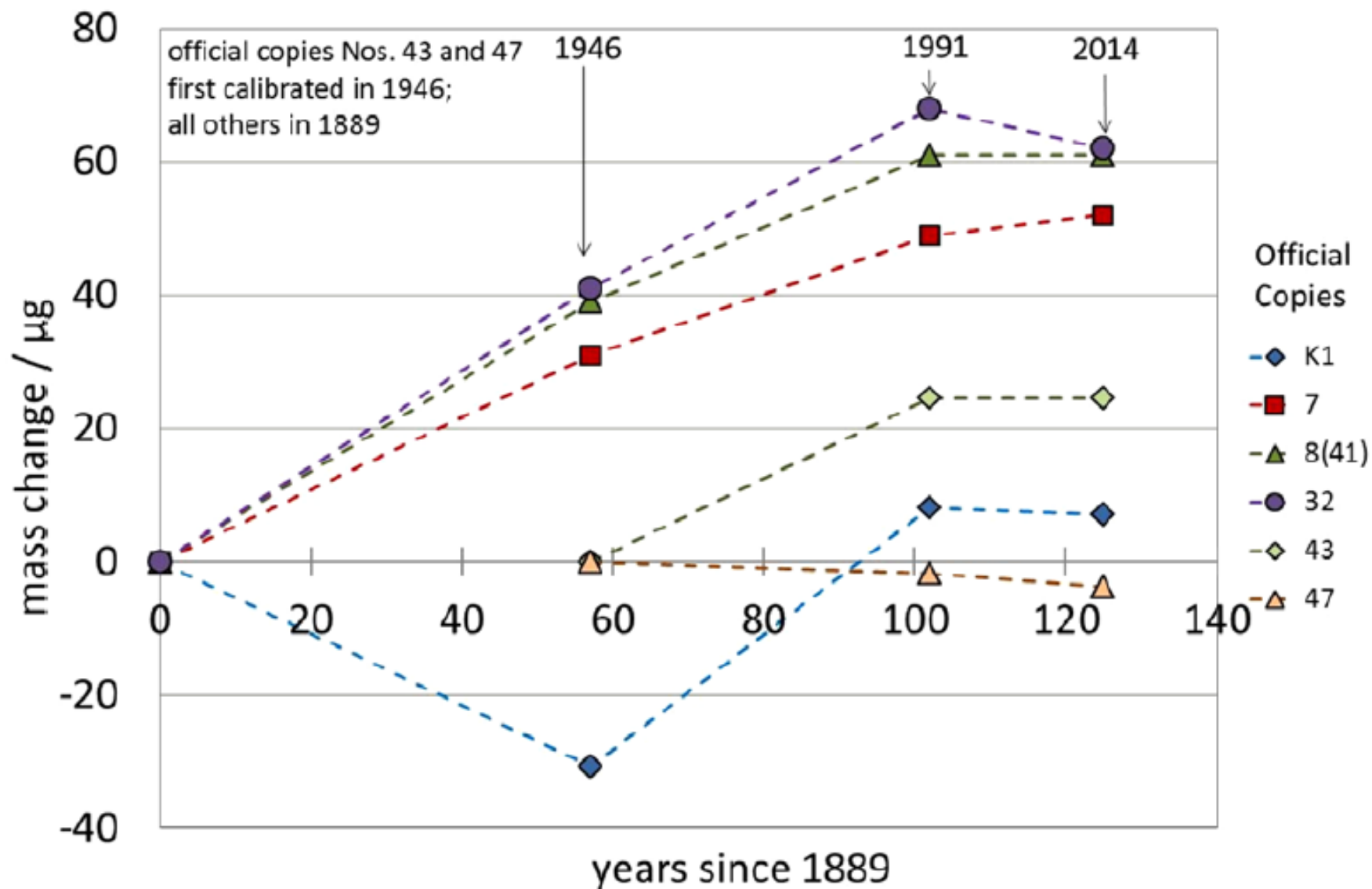
KILOGRAM -> DEFINICJA KTÓRA OBOWIĄZYWAŁA PRZEZ 130 LAT OD 1889 DO 2019

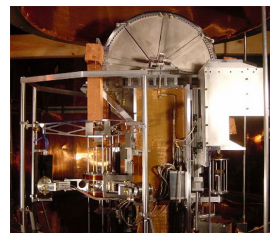

Kilogram jest jednostką masy, która jest równa masie międzynarodowego prototypu kilograma przechowywanego w Międzynarodowym Biurze Miar

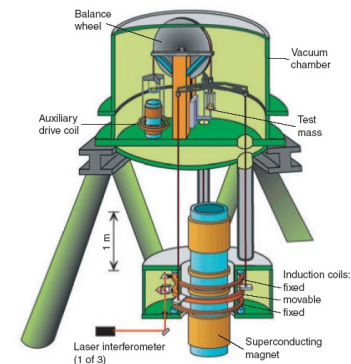
Zmiana masy wzorców kilograma

**Stała
Plancka**

Praktyczna realizacja
definicji kilograma w
układzie wagi wata

**12 pierwotnych
międzynarodowych
materialnych wzorców masy**

Przekazywanie jednostki
masy poprzez próżniowy
komparator masy

**Wtórne materialne wzorce masy,
w tym państwowy wzorzec masy**

Stała Plancka

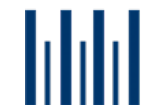
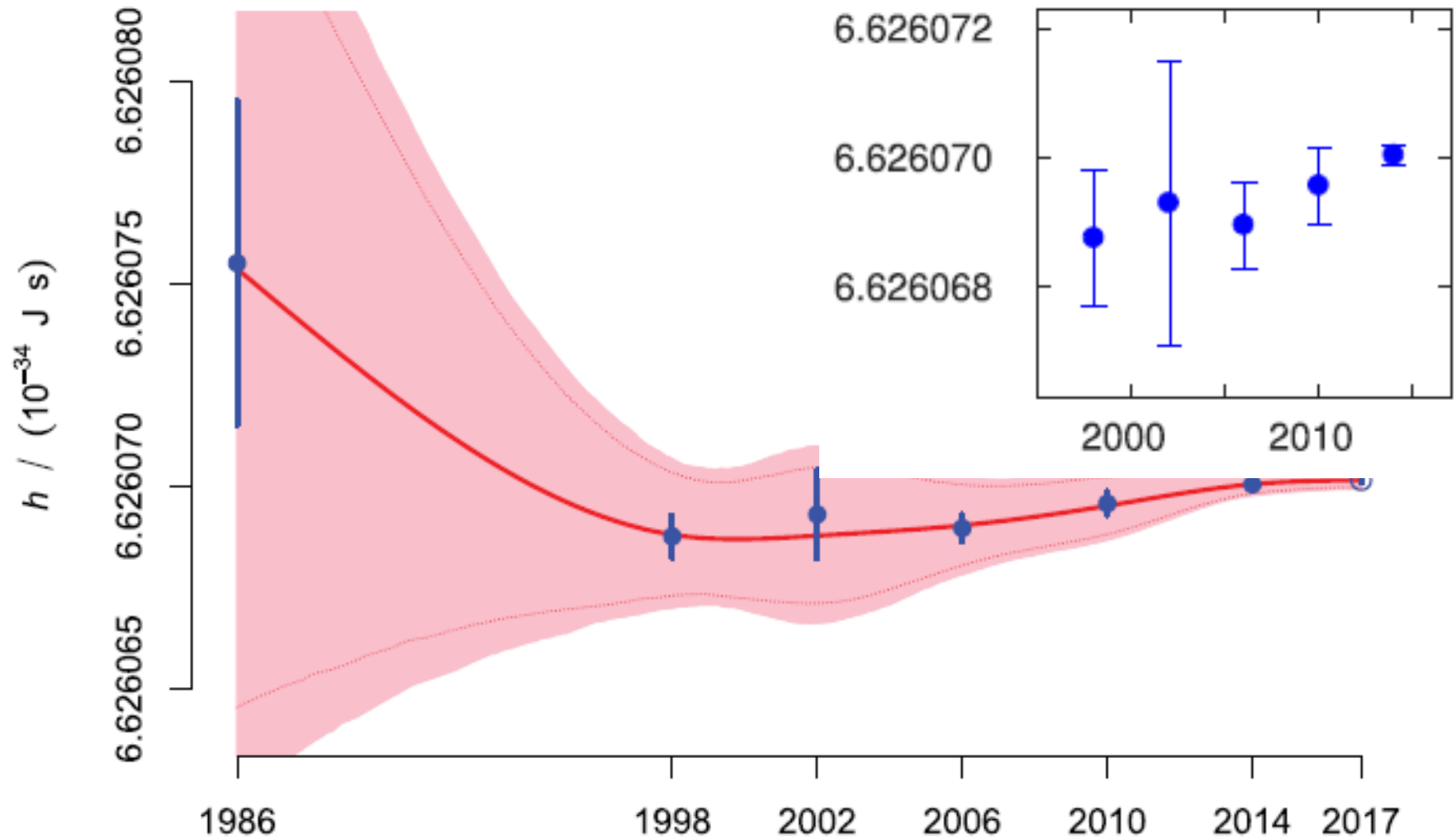
$$h = 6,62607015 \cdot 10^{-34} \text{ kg} \cdot \text{m}^2 \cdot \text{s}^{-1}$$

Stała fizyczna określająca relację pomiędzy energią kwantu a jego częstotliwością, wynikająca wprost z zasady Plancka mówiącej o najmniejszej wypromieniowywanej porcji energii, stanowiąca podstawę mechaniki kwantowej

Wartości stałej Plancka

CODATA

KILOGRAM -> NOWA DEFINICJA

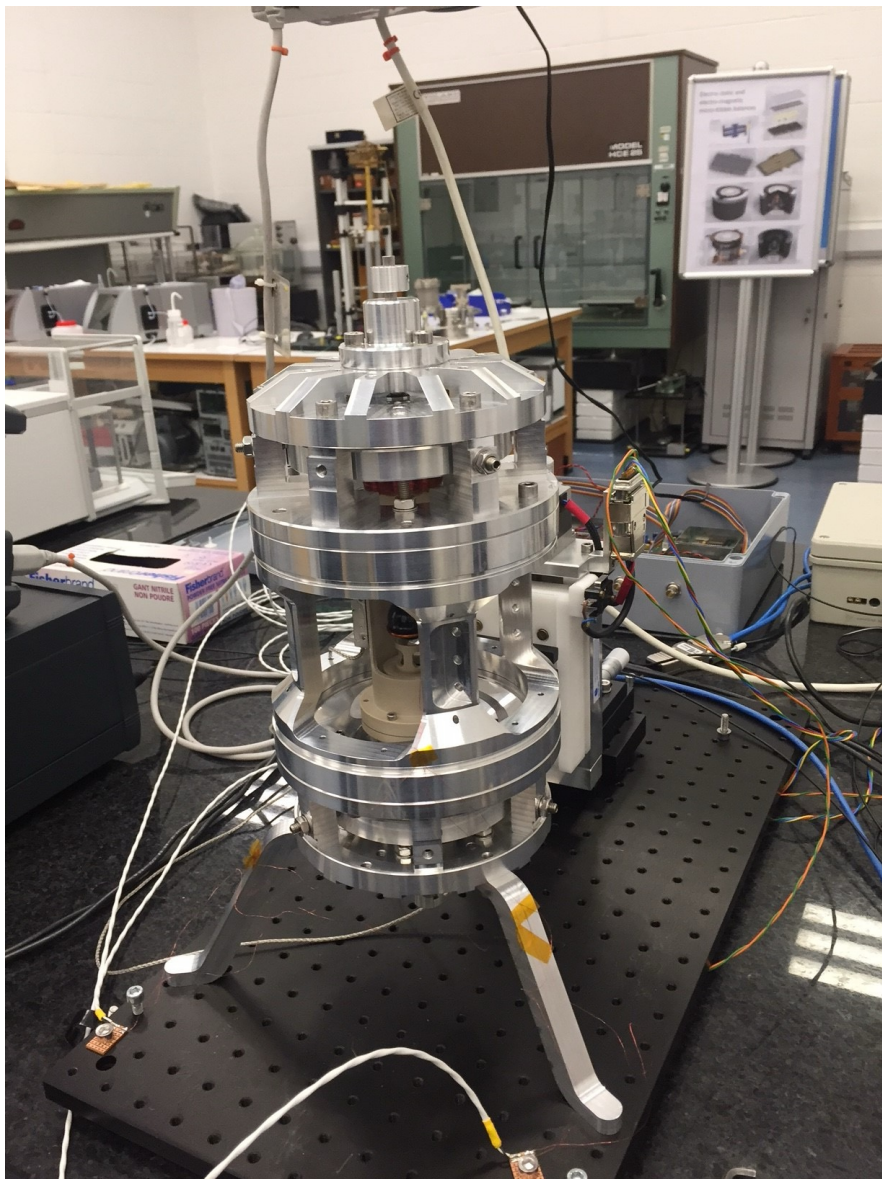
WESZŁA W ŻYCIE 18 MAJA 2019

Kilogram, oznaczenie kg, jest to jednostka masy w SI. Jest ona zdefiniowana poprzez przyjęcie ustalonej wartości liczbowej stałej Plancka h , wynoszącej $6,626\ 070\ 15 \times 10^{-34}$, wyrażonej w jednostce $J\ s$, która jest równa $kg\ m^2\ s^{-1}$, przy czym metr i sekunda zdefiniowane są za pomocą c i $\Delta\nu_{Cs}$

Projekt wagi wata w wykonaniu komercyjnym NPL

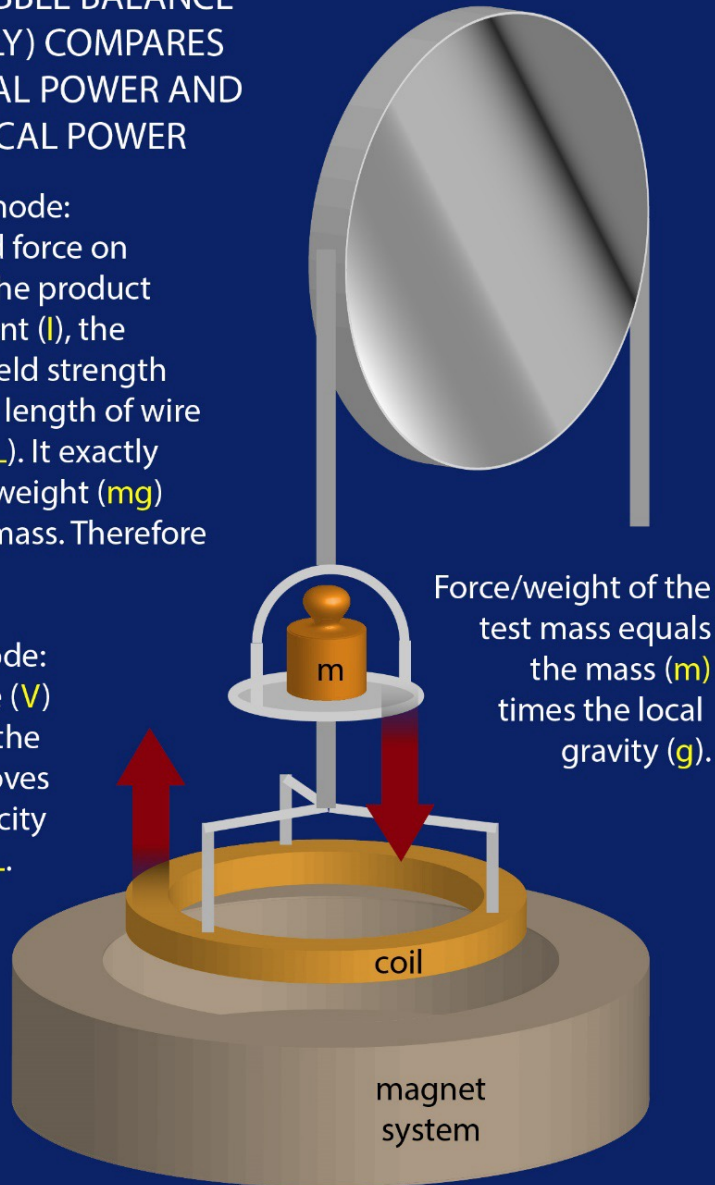
HOW A KIBBLE BALANCE (VIRTUALLY) COMPARES ELECTRICAL POWER AND MECHANICAL POWER

Weighing mode:

The upward force on the coil is the product of the current (I), the magnetic field strength (B), and the length of wire in the coil (L). It exactly equals the weight (mg) of the test mass. Therefore $mg = IBL$.

Velocity mode:

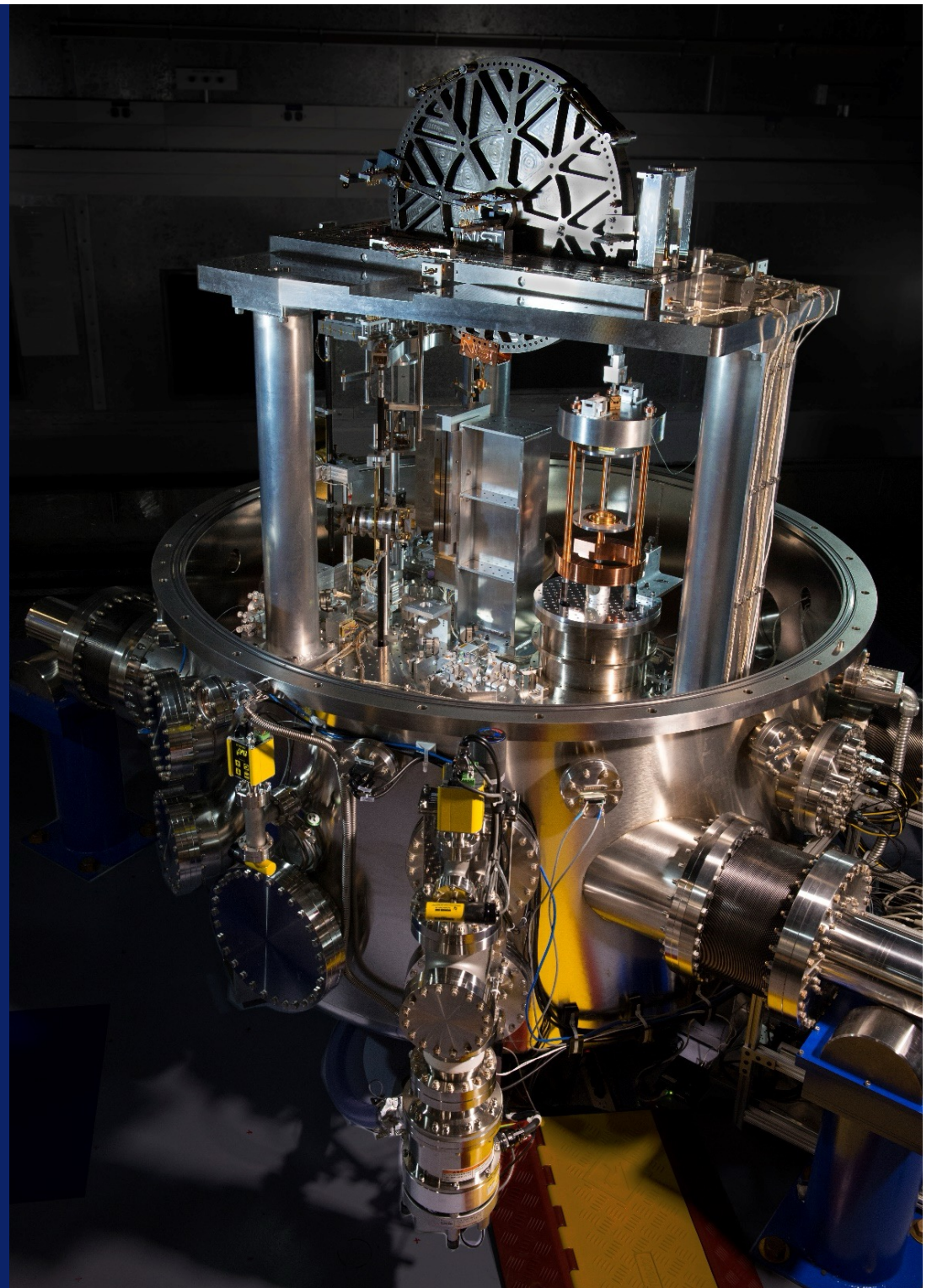
The voltage (V) induced in the coil as it moves equals velocity (v) times BL .

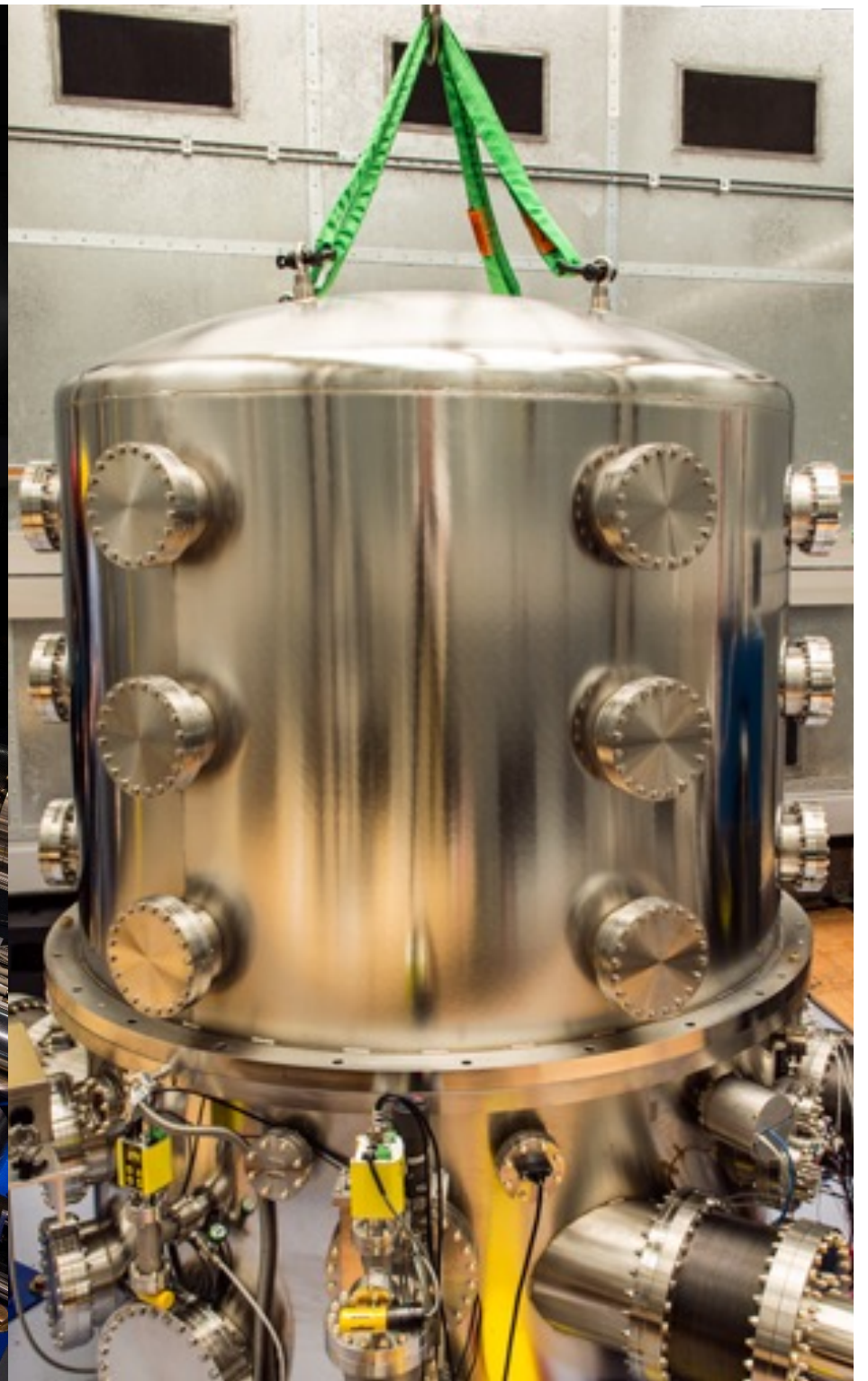
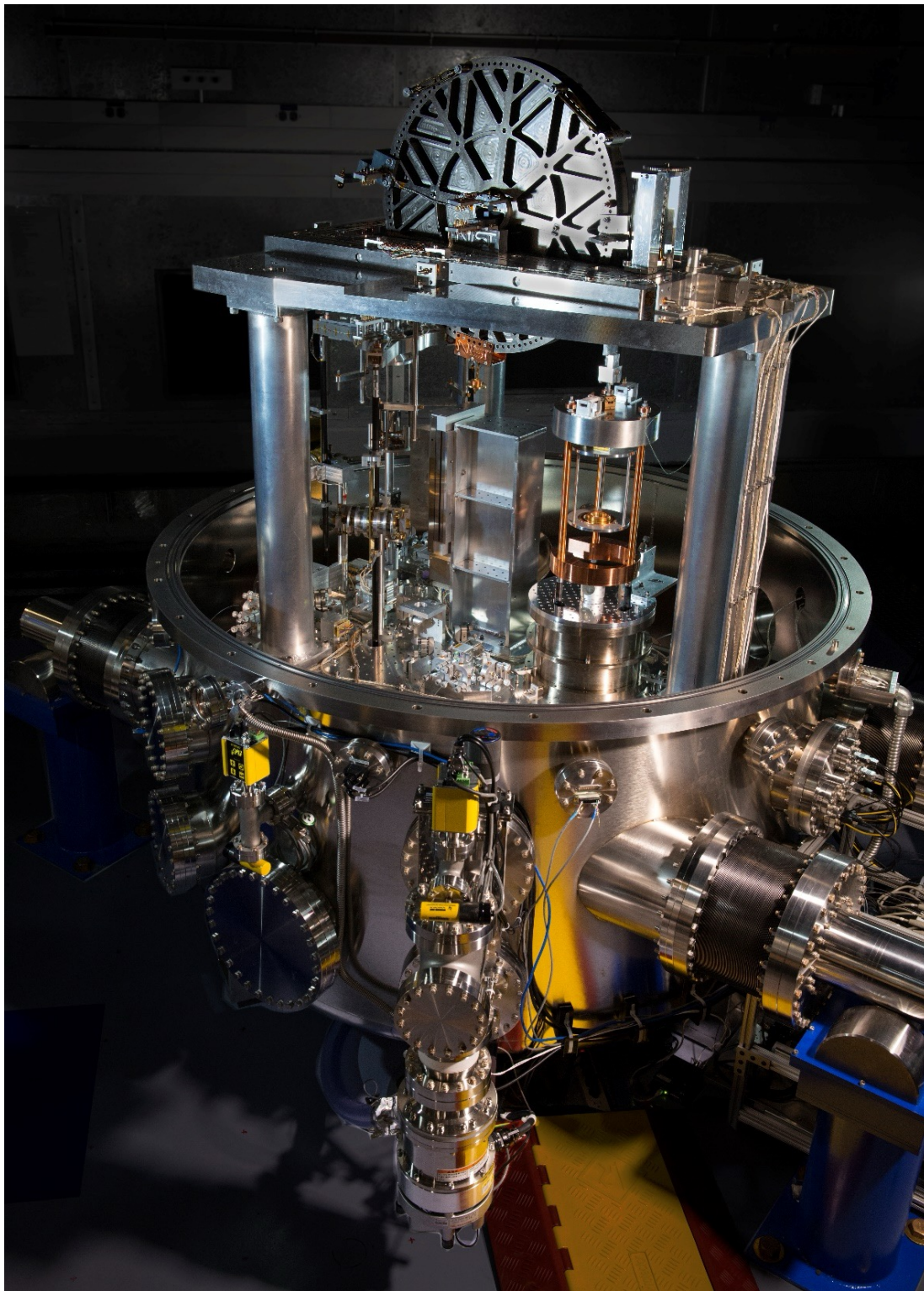

Force/weight of the test mass equals the mass (m) times the local gravity (g).

$$\text{Weighing Mode: } mg = IBL \quad \text{Velocity Mode: } V = vBL \\ \text{so } mg/I = BL \quad \text{so } V/v = BL$$

BL is the same in each case and cancels out. Thus IV (watts elec. power) = mgv (watts mech. power)

Video: Operating Principles of the NIST-4 Watt Balance

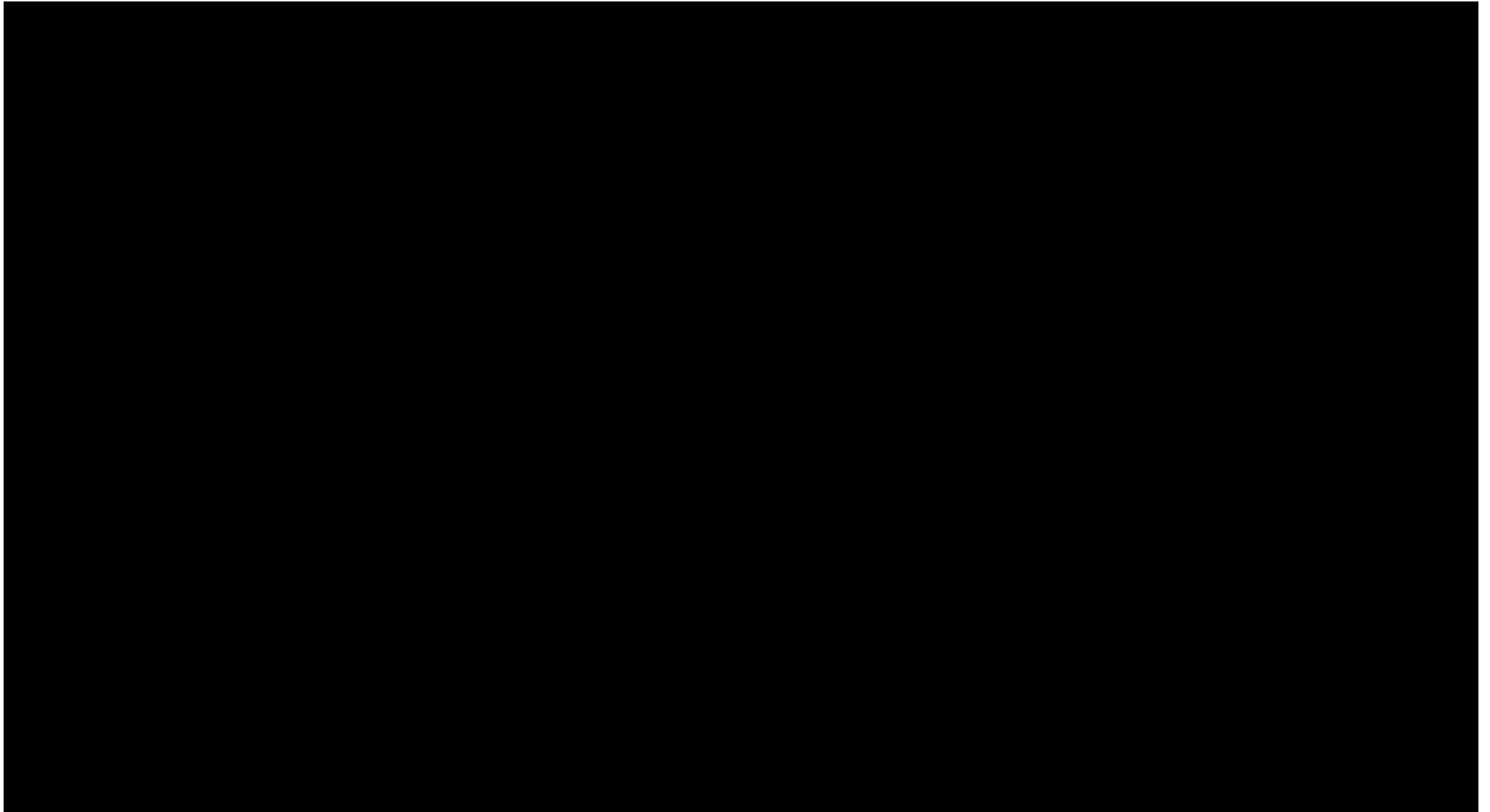
Operating Principles of the NIST-4 Watt Balance

NIST Physical Measurement Laboratory

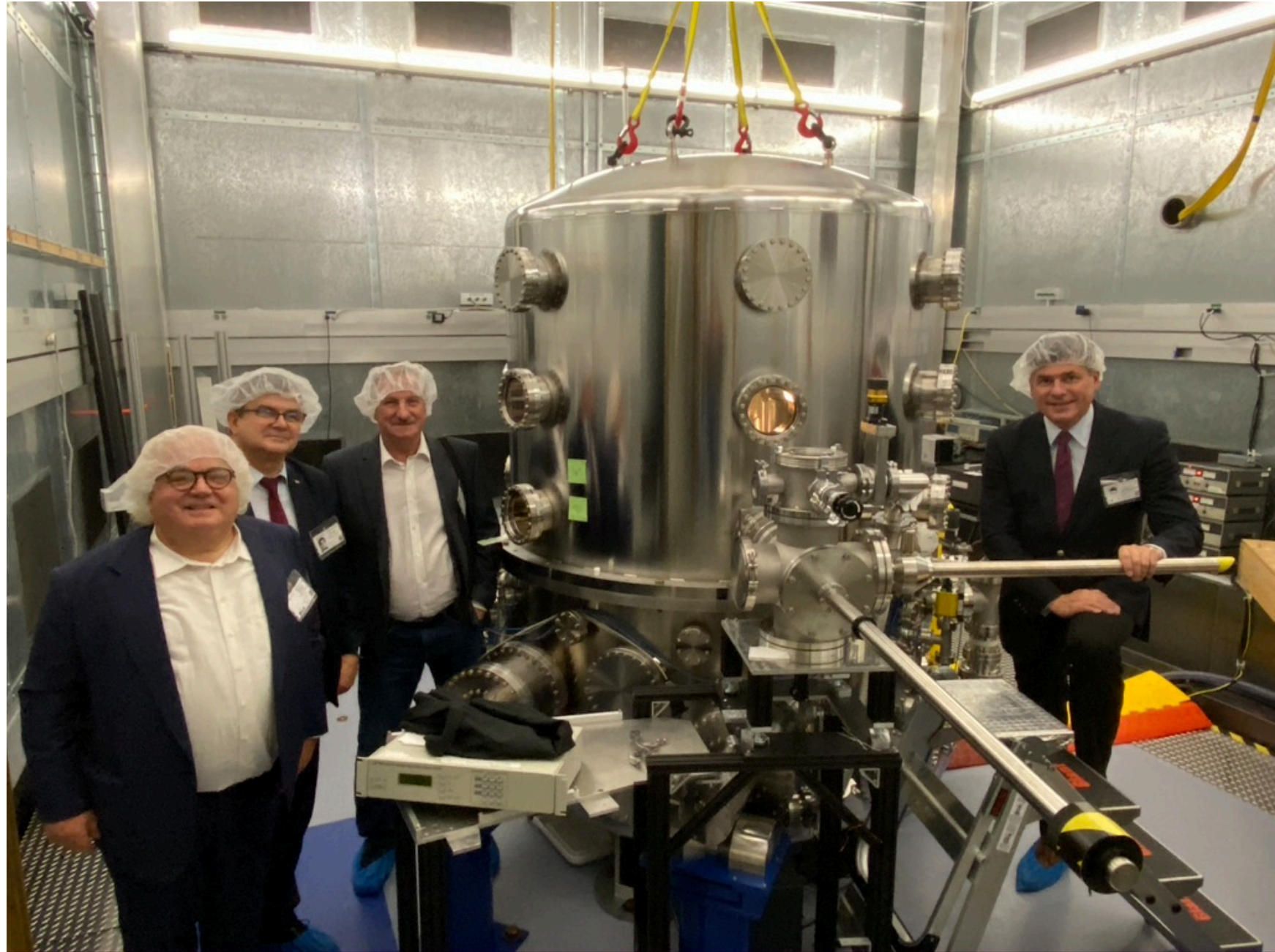
Video: Vacuum Cover for Watt Balance

NIST 2019

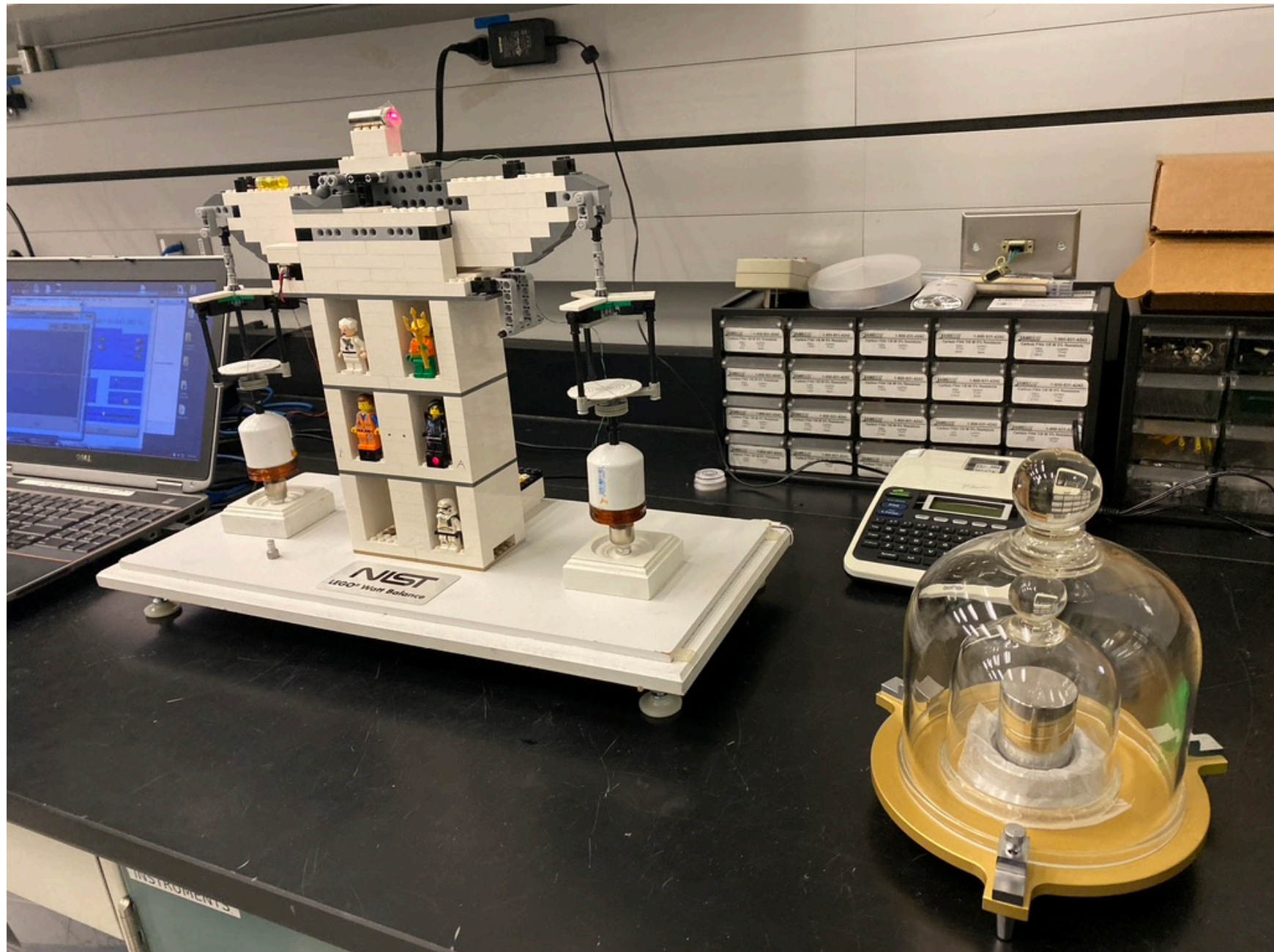
NIST Waga Watta

NIST Waga Watta

NIST waga Watta z klocków LEGO

PRZYCZYNY EWOLUCJI DEFINICJI JEDNOSTEK

- odkrycia naukowe;
- postęp techniczny;

- trudności w realizacji jednostki z definicji;
- niestałość wzorców materialnych.

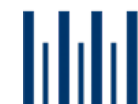

WARUNKI REDEFINICJI

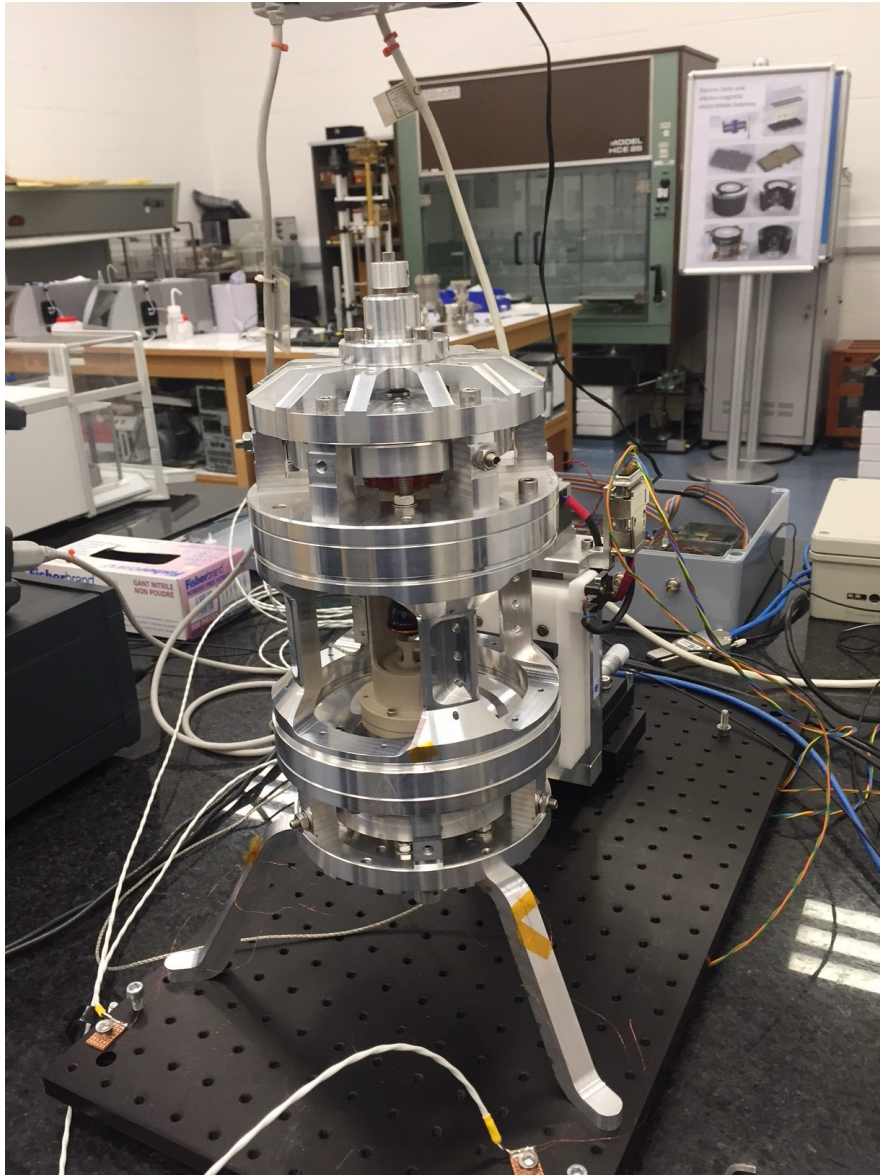
- stałe definiujące i ich dokładne wartości liczbowe;

- odpowiedni poziom niepewności.

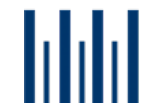
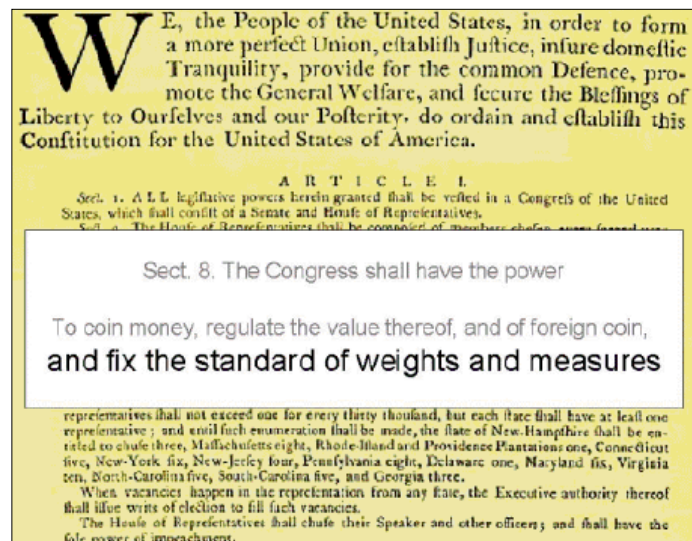

Projekt wagi wata w wykonaniu komercyjnym NPL

Konstytucja Stanów Zjednoczonych (17 września 1787)

§8. Kongres ma prawo: wprowadzać i pobierać podatki, cła, daniny i opłaty w celu spłacenia długów oraz zapewnienia wspólnej obrony i ogólnego dobrobytu Stanów Zjednoczonych, przy czym wszystkie cła, daniny i opłaty powinny być jednakowe na całym obszarze Stanów Zjednoczonych; zaciągać pożyczki na rachunek Stanów Zjednoczonych; regulować obrót z zagranicą, między poszczególnymi stanami i plemionami Indian; ustalać dla całego obszaru Stanów Zjednoczonych jednolite zasady nabywania obywatelstwa oraz jednolite prawo upadłościowe; bić monety, określać ich wartość oraz wartość walut zagranicznych, i **ustalać wzorce miar i wag; ...**

THE WHITE HOUSE
WASHINGTON

October 19, 1939

My dear Professor:

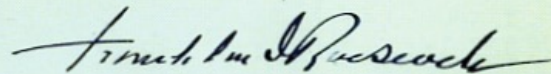
I want to thank you for your recent letter and the most interesting and important enclosure.

I found this data of such import that I have convened a Board consisting of the head of the Bureau of Standards and a chosen representative of the Army and Navy to thoroughly investigate the possibilities of your suggestion regarding the element of uranium.

I am glad to say that Dr. Sachs will cooperate and work with this Committee and I feel this is the most practical and effective method of dealing with the subject.

Please accept my sincere thanks.

Very sincerely yours,

Dr. Albert Einstein,
Old Grove Road,
Nassau Point,
Peconic, Long Island,
New York.

Misja NIST

Promowanie amerykańskiej innowacji i przemysłowej konkurencyjności poprzez zaawansowaną naukę, wzorce i technologie, po to aby zapewnić wzrost gospodarczy i poprawiać jakość życia.

Nagrody Nobla

1997 – William Phillips - za rozwój metod chłodzenia i pułapkowania atomów laserem

2001 – Eric Cornell - za uzyskanie nowego stanu materii, tzw. kondensat Bosego-Einsteina, oraz za przeprowadzenie doświadczeń nad zbadaniem jego właściwości

2005 – John Hall - za wkład w rozwój precyzyjnej spektroskopii laserowej, w tym technikę optycznego grzebienia częstotliwości

2011 – Dan Szechtman - za odkrycie kwazikryształów

2012 – David Wineland - za przełomowe eksperymentalne metody, które umożliwiają pomiar i manipulację pojedynczych układów kwantowych

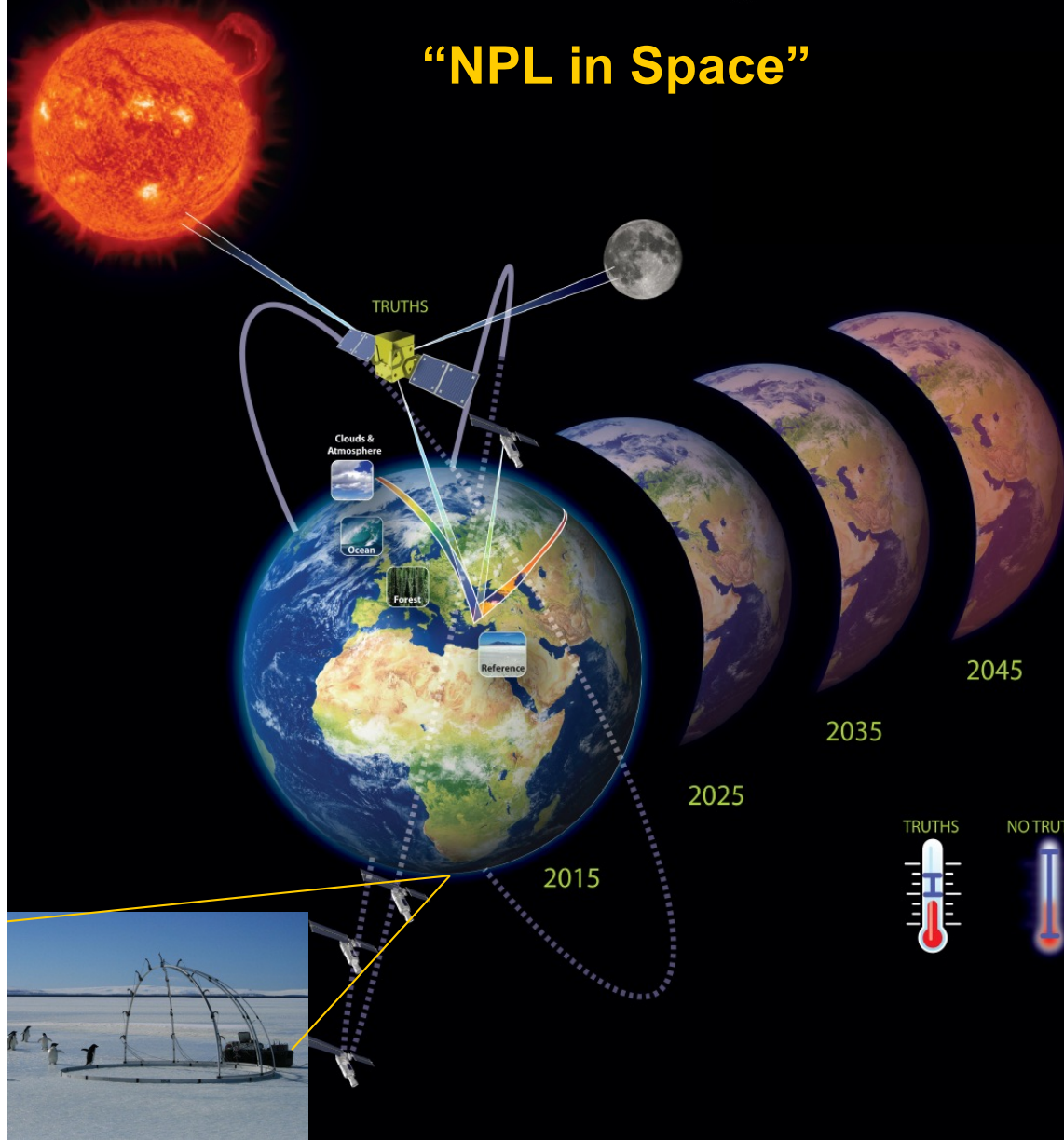

TRUTHS:

Traceable Radiometry Underpinning Terrestrial- and Helio- Studies

A Benchmark Mission for Climate Change and GMES

“NPL in Space”

Mitigation and adaptation to climate change require:

- Reliable, timely forecasting of temperature & impact
- Unequivocal data to constrain and test the models
- Detection of small changes out of natural variability in decadal time scales
- Uncertainties close to primary SI standards/realisations
- Must take standards into space

UNCERTAINTY DRIVERS (2σ)

Total Solar Irradiance	- 0.02%
Spec solar Irradiance	- 0.2%
Earth spectral Radiance	- 0.3%

Marża

Metrologia jest sercem przemysłu

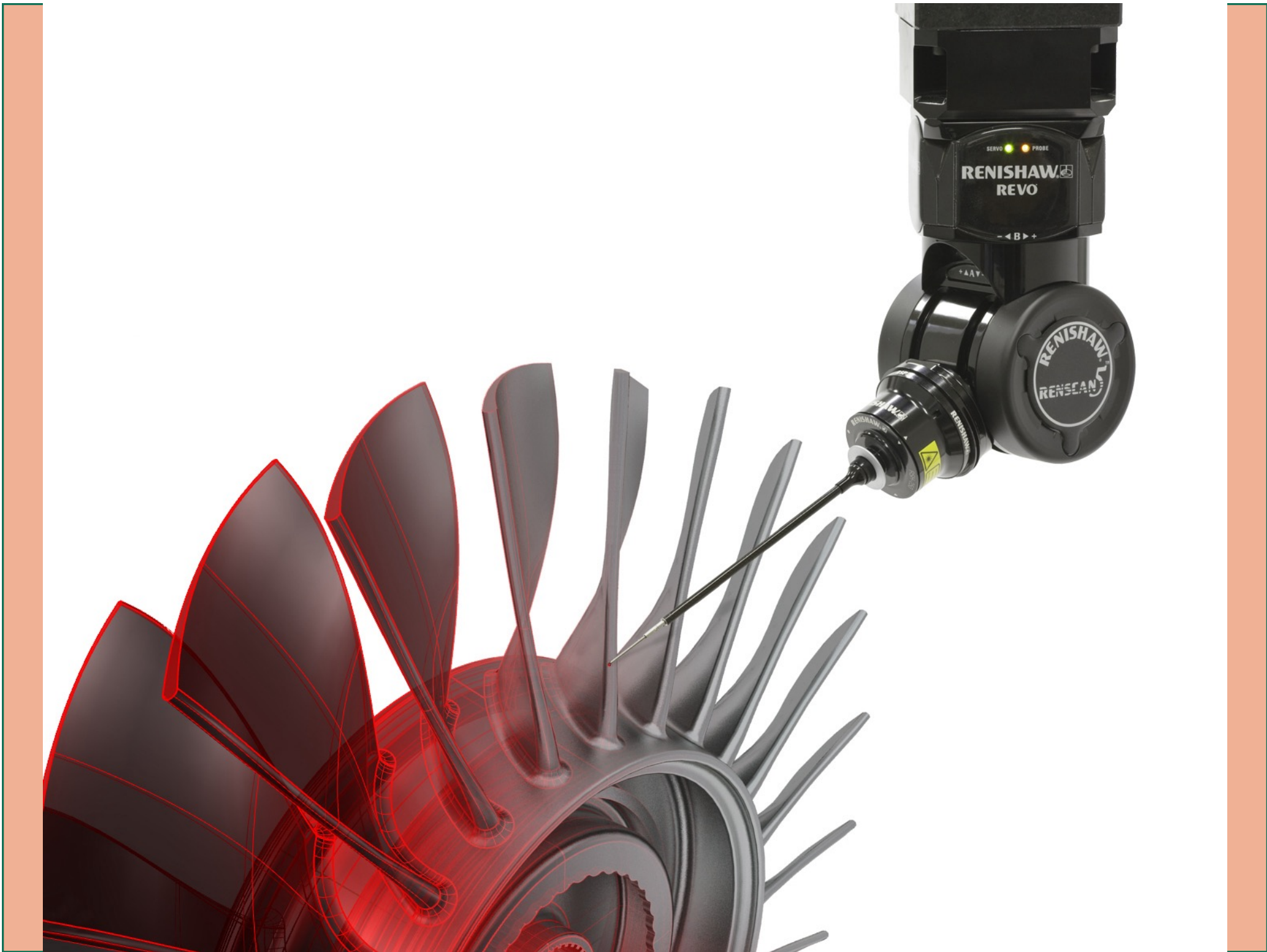

Photo TJQ

Air France Concorde over the Atlantic at Mach 2.03 and 18 km altitude on 7 March 1999 en route for New York

The Mutual Recognition Arrangement (MRA) set up by the Comité international des poids et mesures (CIPM) and originally signed on 14 October 1999 by the Directors of the National Metrology Institutes (NMIs) of 38 States signatories to the Metre Convention and two international organizations.

The CIPM MRA has now been signed by the representatives of 92 institutes – from 52 Member States, 36 Associates of the CGPM, and 4 international organizations – and covers a further 146 institutes designated by the signatory bodies.

TJQ 2013

Reconnaissance mutuelle

des étalons nationaux de mesure
et des certificats d'étalonnage et de mesurage
émis par les laboratoires nationaux de métrologie

Paris, le 14 octobre 1999

Mutual recognition
of national measurement standards
and of calibration and measurement certificates
issued by national metrology institutes

Paris, 14 October 1999

Comité international des poids et mesures

Bureau
international
des poids
et mesures

Organisation
intergouvernementale
de la Convention
du Mètre

Redefinicja UTC: Reprezentanci metrologii czasu na WRC-2023 w Dubaju, główni architekci wywalczonego kompromisu

Włodzimierz Lewandowski – Instytut Łączności PIB – Ministerstwo Cyfryzacji, Polska
Patrizia Tavella – Międzynarodowe Biuro Miar, Sevres
Joseph Achkar – Paryskie Obserwatorium – reprezentant europejskich laboratoriów czasu
Jean Pla – Agencja Kosmiczna CNES, Francja

WRC 2023, Dubaj – sala plenarna

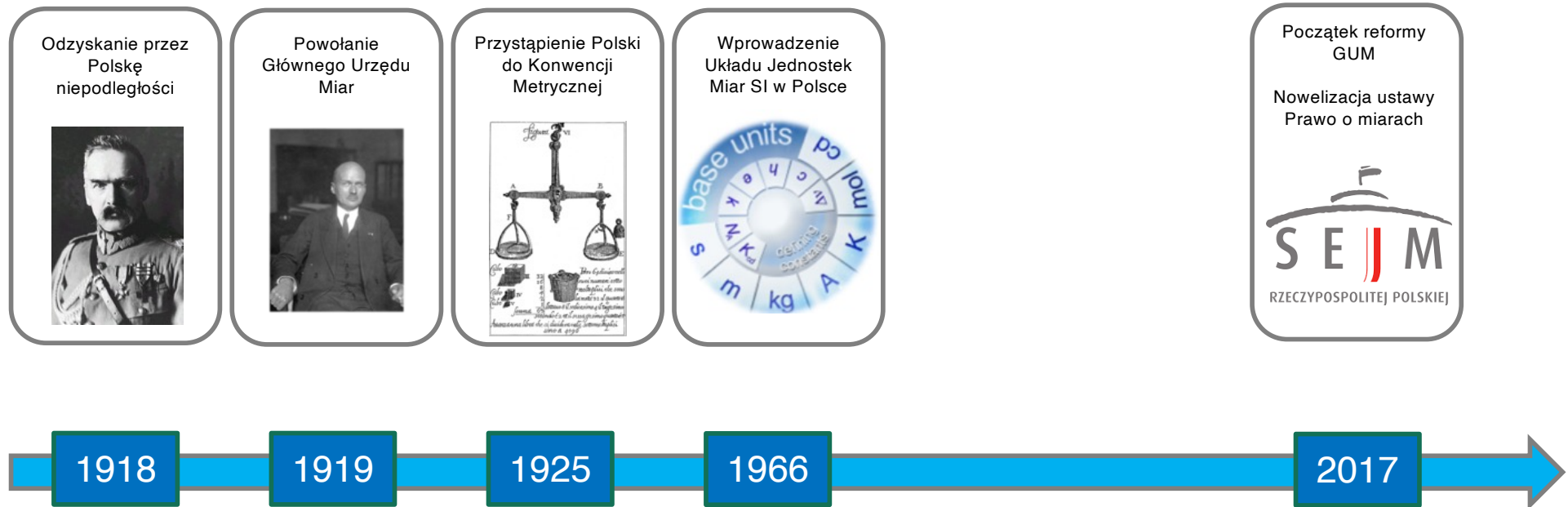

Międzynarodowy Związek Telekomunikacyjny ITU w Szwajcarii

**„Les âmes des peuples sont unies
par l'Union télégraphique internationale”**

Historia polskiej metrologii

Rok założenia NMI

BIPM 1875

PTR 1887

NPL 1900

NBS 1901

GUM 1919

REDEFINICJA SI – ZADANIA GUM

ROZWÓJ WZORCÓW POMIAROWYCH W KIERUNKU NOWEGO SI

- realizacji nowych jednostek miar po redefinicji SI
- określenie priorytetów dla realizacji kluczowych jednostek miar
- zakup niezbędnego wyposażenia
- szkolenia personelu
- porównania międzylaboratoryjne
- transformacja GUM w Państwowy Instytut Metrologii

PRÓŻNIOWY
KOMPARATOR MASY

Duże inwestycje w polskiej metrologii

2017
Próżniowy komparator masy

2024
Fontanna cezowa

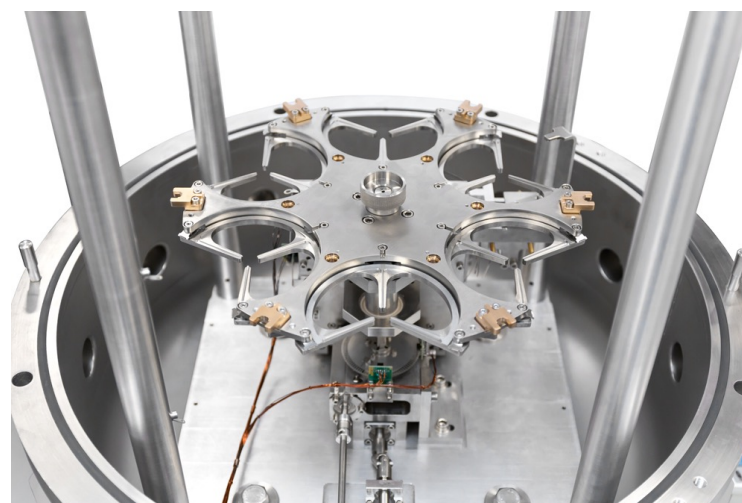
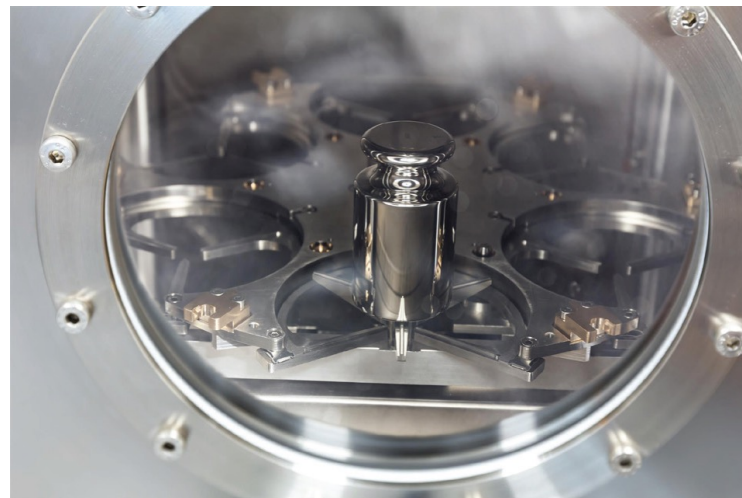
Państwowy wzorzec kilograma

Prototyp kilograma
nr 51 o masie $1 \text{ kg} + 227 \mu\text{g}$

Próżniowy komparator masy GUM

Budowa Kampusu Laboratoryjnego

Cele projektu:

budowa nowoczesnego metrologicznego ośrodka
badawczo-rozwojowego
wsparcie metrologiczne przemysłu, gospodarki
nauki i życia społecznego

Komponenty projektu:

innowacyjna baza laboratoryjna (biotechnologia,
nanometrologia)
ośrodek edukacyjno-konferencyjny
wyspecjalizowana naukowa kadra metrologiczna

Budowa Kampusu Laboratoryjnego

Partnerzy odpowiedzialni za realizację Projektu

- Wojewoda Świętokrzyski
- Miasto Kielce, przy udziale Kieleckiego Parku Technologicznego

Finansowanie

Regionalny Program Operacyjny – Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego

Instytucje współpracujące

- Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii
- Świętokrzyski Urząd Wojewódzki w Kielcach
- Urząd Miasta w Kielcach
- Politechnika Świętokrzyska
- Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

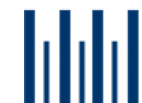
Budowa Kampusu Laboratoryjnego

Planowany budżet projektu: ok. 200-300 mln PLN

Źródła finansowania:

Regionalny Program Operacyjny
inne

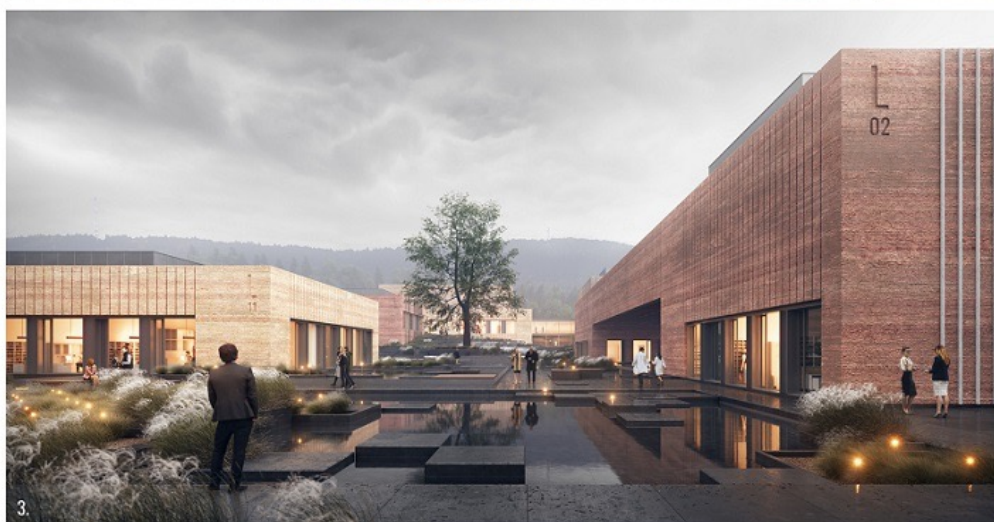
Budowa Kampusu Laboratoryjnego

Miejsce realizacji projektu:
miasto Kielce, podnóże
Gór Świętokrzyskich
złocze Góry Hałasa
(wysokość 393 m n. p. m.
należące do Pasma Dymińskiego)

Obszar Kampusu:
ok. 14 ha (teren inwestycyjny
Miasta Kielce oraz Lasów
Państwowych)

Kampus: zwycięski projekt architektoniczny

Kilogram po związaniu się ze stałą Plancka nie będzie musiał się już wstydzić, że traci na wadze

Dziękuję za uwagę !

dokładnie
100 lat
1919-2019

